Sygn. akt II CSK 77/12

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)
SSN Józef Frąckowiak (sprawozdawca)
SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa SE. I. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
obecnie So. I. Spółka
Akcyjna z siedzibą w K.
przeciwko PGE Polskiej Grupie Energetycznej Spółce Akcyjnej w W.
o stwierdzenie nieważności ewentualnie uchylenie uchwały walnego zgromadzenia,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 7 grudnia 2012 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 2 listopada 2011 r.,

oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony powodowej na rzecz pozwanej kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód Se. I. sp. z o.o. był akcjonariuszem PGE Górnictwo i Energetyka S.A. z siedzibą w Ł. W tym zakresie strona powodowa prowadziła wspólne przedsięwzięcie z Funduszem Inwestycyjnym A. Celem tego przedsięwzięcia było objęcie akcji w podmiotach, które podlegały połączeniu z pozwaną PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. w W. i wskutek tego następczo objęcie akcji w Spółce PGE, która ostatecznie weszła na giełdę.

W Monitorze Sądowym i Gospodarczym z dnia 8 lutego 2010 r. (nr 26/2010), pod pozycją 1512 opublikowano ogłoszenie o planie połączenia pozwanej PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. w W. (jako spółki przejmującej) między innymi ze spółką PGE Górnictwo i Energetyka S.A. w Ł. (jako spółką przejmowaną).

W planie połączenia wskazano parytet wymiany akcji i metody zastosowane dla określenia parytetu wymiany. Załącznikiem do planu połączenia było „Ustalenie wartości majątku spółek przejmowanych" sporządzone na dzień 1 grudnia 2009 r. W Monitorze Sądowym i Gospodarczym nr 127 z dnia 2 lipca 2010 r. pod poz. 8386 i nr 137 z dnia 16 lipca 2010 r. pod poz. 9021 ukazały się ogłoszenia o zamiarze powyższego połączenia. Plan połączenia został poddany w marcu 2010 r. badaniu przez biegłego rewidenta wyznaczonego przez sąd rejestrowy - Sąd Rejonowy. Biegły rewident wskazał, że plan połączenia jest zgodny co do formy i treści z obowiązującymi przepisami k.s.h., w szczególności zawiera wszystkie informacje określone w art. 499 § 1 k.s.h., a nadto określał należycie stosunek wymiany akcji spółek przejmowanych na akcje spółki przejmującej i w sposób uzasadniony przyjmował dla ustalenia stosunku wymiany akcji wycenę spółek przeprowadzoną: dla spółki przejmującej przy wykorzystaniu metody zdyskontowanych przepływów pieniężnych, zaś dla spółek przejmowanych przy wykorzystaniu metody aktywów netto.

Pismem z dnia 27 lipca 2010 r. powód Spółka Se. I. wystąpiła do spółki PGE Górnictwo i Energetyka o udzielenie szeregu informacji związanych z procedurą połączenia. W odpowiedzi Spółka PGE Górnictwo i Energetyka pismem z dnia 30 lipca 2010 r. powiadomiła powódkę m.in., że wyceny sporządzone na potrzeby parytetu wymiany, będą udostępnione w dniu 2 sierpnia 2010 roku w kancelarii W.G. w W., zajmującej się obsługą prawną połączenia. W dniu 3 sierpnia 2010 r.

pracownicy kancelarii odmówili przedstawicielom strony powodowej wglądu do wycen, gdyż nie dysponowali oni oryginałami pełnomocnictwa.

W tym samym dniu odbyło się walne zgromadzenie spółki PGE Górnictwo i Energetyka S.A., na którym reprezentowane było 341 894 331 akcji, co stanowiło 89,32% kapitału zakładowego spółki. Walne zgromadzenie podjęło uchwałę nr 4, o połączeniu między innymi tej Spółki, jako spółki przejmowanej, ze spółkę PGE Polską Grupą Energetyczną S.A. jako spółką przejmującą w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. Jednocześnie walne zgromadzenie wyraziło zgodę na ogłoszony plan połączenia ze spółką przejmującą oraz na proponowane zmiany statutu spółki przejmującej. W § 2 uchwały odniesiono się do kapitału zakładowego spółki PGE Polska Grupa Energetyczna, a także przyjęto, że akcje połączeniowe zostaną przydzielone wspólnikom spółek przejmowanych zgodnie z określonym parytetem wymiany, a w § 3 uchwały wskazano na zmiany statutu pozwanej jako Spółki przejmującej.

Za tą uchwałą oddano 341 699 856 głosów, przeciw jej podjęciu 194 475 głosów, przy braku głosów wstrzymujących się. Po podjęciu tej uchwały przedstawiciel powódki zażądał zaprotokołowania sprzeciwu do podjętej uchwały. Podczas zgromadzenia w dniu 3 sierpnia 2010 r. udostępniono akcjonariuszom dokumenty związane z połączeniem, w tym dokumenty wskazujące na określenie wartości majątku spółki PGE Górnictwo i Energetyka. Nie udostępniono jednak pełnych wycen.

Dalsze działania zmierzające do zapoznania się z wycenami powodowa Spółka podjęła dopiero w dniu 13 sierpnia 2010 r. Ostatecznie w dniu 16 sierpnia 2010 r. reprezentantowi powódki okazano w kancelarii W. G. w W. jedynie wyciąg z wyceny dotyczącej spółki PGE Górnictwo i Energetyka.

Na mocy postanowienia z dnia 31 sierpnia 2010 r. Sąd Rejonowy w tej samej dacie wpisał do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego połączenie spółki PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. jako spółki przejmującej ze Spółką PGE Górnictwo i Energetyka.

W pozwie z dnia 27 sierpnia 2010 r. Se. I. sp. z o.o. wniosła o stwierdzenie nieważności uchwały nr 4 walnego zgromadzenia PGE Górnictwo i Energetyka Spółki akcyjnej z siedzibą w Ł. z dnia 3 sierpnia 2010 r. o połączeniu między innymi

tej Spółki (jako spółki przejmowanej) z PGE Polską Grupą Energetyczną (jako spółką przejmującą) i zmianie statutu tej ostatniej spółki. Jako ewentualne strona powodowa sformułowała żądanie uchylenia zaskarżonej uchwały.

Wyrokiem z dnia 3 sierpnia 2010 r. Sąd Okręgowy powództwo oddalił. Rozpoznający apelację powoda Sąd Apelacyjny uznał, że prawidłowo Sąd I instancji ocenił materiał dowodowy zebrany w sprawie i poprawnie ustalił podstawę faktyczną rozstrzygnięcia.

Zdaniem Sądu II instancji ocena podstawy prawnej rozstrzygnięcia prowadzi do wniosku, że częściowo uzasadniony pozostaje wyłącznie zarzut naruszenia art. 499 § 2 pkt 3 k.s.h. Przepis ten wymaga dołączenia do planu podziału załącznika w postaci ustalenia wartości majątku spółek przejmowanych, na określony dzień w miesiącu poprzedzającym złożenie wniosku o ogłoszenie planu połączenia. W ocenie Sądu Apelacyjnego, z brzmienia tego przepisu nie wynika wcale obowiązek załączenia tożsamego ustalenia dotyczącego majątku spółki przejmującej. Nawet jeśli uznać, że tego rodzaju wycena majątku spółki przejmującej byłaby pożądana z uwagi na ekonomiczne uwarunkowania połączenia, to obowiązku jej załączenia do planu połączenia nie da się wywieść z aktualnego brzmienia przepisu art. 499 § 2 pkt 3 k.s.h. Wypada natomiast zgodzić się z apelującą, że dokument z art. 499 § 2 pkt 3 k.s.h. powinien być tą wyceną majątku spółki przejmowanej, która służyła do wyliczenia parytetu wymiany wskazanego jako obligatoryjny element planu podziału w art. 499 § 1 pkt 2 k.s.h.

W rozpatrywanej sprawie w zasadzie niesporne między stronami było to, że wyceny spółek przejmowanych dla potrzeb obliczenia parytetu wymiany ustalone zostały innymi metodami niż wycena stanowiąca załącznik do planu połączenia zatytułowana „Ustalenie wartości majątków spółek przejmowanych". Dokumenty stanowiące załączniki nr 4 a i 4b nie służyły zatem ustaleniu danych wyjściowych dla wyliczenia parytetu wymiany określonego w pkt 4.1 planu połączenia, co w konsekwencji uznać należy za naruszenie dyspozycji art. 499 § 2 pkt 3 k.s.h. w związku z art. 499 § 1 pkt 2 k.s.h.

W specyficznych okolicznościach sporu, częściowa zasadność (w zakresie majątku spółek przejmowanych) zarzutu naruszenia art. 499 § 2 pkt 3 k.s.h., nie skutkuje jednak wprost ewentualną zasadnością zarzutu uchybienia obowiązkom

informacyjnym wynikającym z art. 505 § 1 pkt 3 k.s.h. Nie sposób bowiem pominąć, że działania powodowej Spółki podjęte przed głosowaniem nad zaskarżoną uchwałą łączeniową w celu zapoznania się z wyceną sporządzoną przez firmę Pricewaterhouse Coopers były nieskuteczne z przyczyn leżących po jej stronie. Powodowa Spółka Se. I. pierwsze starania o udostępnienie spornej wyceny czyniła od dnia 27 lipca 2010 r., a zatem na 7 dni przed terminem Nadzwyczajnego Zgromadzenia Akcjonariuszy. Działania wprost zmierzające do zapoznania się z wyceną podjęła dopiero w dniu Zgromadzenia tj. 3 sierpnia 2010 r., przy czym jej przedstawiciel nie został wyposażony we właściwy dokument pełnomocnictwa. W tym stanie rzeczy uprawniona pozostaje ocena, że nie dołożyła ona należytych starań, by skorzystać z uprawnień informacyjnych zastrzeżonych w art. 505 § 1 pkt 3 k.s.h.

Jednakże nawet gdyby założyć, że przez sam fakt nie załączenia wycen, sporządzonych na zlecenie pozwanej Spółki przez firmę Pricewaterhouse Coopers, do ogłoszonego planu połączenia doszło do naruszenia 499 § 1 pkt 3 i art. 505 § 1 pkt 3 k.s.h., to wskazane uchybienie przepisom prawa w fazie menadżerskiej łączenia, nie przekłada się na tezę o nieważności uchwały połączeniowej, czy też na jej wadliwość skutkującą uchyleniem uchwały na podstawie art. 422 § 1 k.s.h. Zdaniem Sądu Apelacyjnego konieczne staje się bowiem w tej sytuacji rozważanie, czy skutki opisanych uchybień zostały konwalidowane w toku kolejnych czynności poprzedzających podjęcie zaskarżonej uchwały, a w konsekwencji, czy miały wpływ na jej treść.

Wykładnia przepisu art. 499 § 2 k.s.h. wskazuje, że informacje, które mają być dołączone do planu podziału pełnią służebną rolę wobec kolejnych czynności podejmowanych w procesie łączenia. Taki charakter ma niewątpliwie projekt uchwał o połączeniu spółek, czy projekt zmian umowy lub statutu spółki przejmującej, bądź projekt umowy lub statutu spółki nowo zawiązanej. Podobną rolę pełni także wymieniony w art. 499 § 2 pkt 3 k.s.h. załącznik w postaci „ustalenia wartości majątku spółek przejmowanych," który z istoty swej służy ustaleniu stosunku wymiany udziałów lub akcji. Z tego punktu widzenia najistotniejszym jego elementem jest metoda wyceny oraz moment wyceny (co zresztą wynika wprost z treści przepisu). Innymi słowy załącznik z art. 499 § 2

pkt 3 k.s.h. powinien wskazywać kiedy (dzień wyceny) i jak (metoda wyceny) ustalana jest wartość majątku spółek przejmowanych. Zestawienie tych dwóch danych determinuje efekt końcowy w postaci wynikowej wartości spółek przejmowanych.

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że interesy akcjonariusza, w tym rzetelne ustalenie parytetu wymiany, chroni także procedura badania planu połączenia i jego załączników przez biegłego rewidenta w oparciu o kryteria z art. 503 k.s.h. Bezspornie w rozpatrywanej sprawie ta faza procesu łączenia została przeprowadzona prawidłowo, a biegły wprost stwierdził, że wycena spółek przejmowanych i spółki przejmującej przeprowadzona dla ustalenia stosunku wymiany akcji jest uzasadniona. W konsekwencji trzeba przyjąć, że podstawowe interesy strony powodowej jako akcjonariusza zostały w procesie połączenia spółek zagwarantowane. Tym samym wypada zaakceptować stanowisko Sądu I instancji, że powodowa Spółka nie wykazała by uchybienia, zaistniałe w fazie menadżerskiej procesu połączenia, miały wypływ na treść zaskarżonej uchwały.

Sąd Apelacyjny podziela przy tym wykładnię art. 425 § 1 k.s.h. przyjętą w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, a odwołującą się do poglądów prezentowanych w orzecznictwie Sądu Najwyższego, zgodnie z którymi naruszenie wymogów formalnych (także poprzedzających podjęcie uchwały) skutkuje nieważnością uchwały jedynie wtedy, gdy mogło mieć istotny wpływ na jej treść.

Wbrew zarzutom apelującej, dla oceny owego wpływu naruszeń proceduralnych na treść zaskarżonej uchwały łączeniowej nie bez znaczenia jest struktura akcjonariatu w spółce PGE Górnictwo i Energetyka S.A. Nie budzi wątpliwości, że akcjonariusze łączących się spółek nie posiadają prawa do wniesienia zastrzeżeń co do treści planu połączenia. Negatywna ocena planu połączenia i ewentualna dyskusja na walnym zgromadzeniu mogą stanowić jedynie próbę przekonania innych akcjonariuszy do swoich racji, których wyrazem ma być głosowanie. Przy tym założeniu nie sposób pominąć, że w okolicznościach sporu liczba głosów przypadających akcjonariuszowi większościowemu, będącemu jednocześnie spółką przejmującą, pozwalała na przegłosowanie uchwały bez względu na pozostałe oddane głosy.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nietrafny pozostaje podstawowy zarzut apelacji dotyczący naruszenia art. 509 § 3 k.s.h. Prawidłowa wykładnia art. 509 § 3 k.s.h. winna stanowić wypadkową między potrzebą ochrony praw akcjonariuszy mniejszościowych, a koniecznością eliminowania prób zakwestionowania połączenia z uwagi na partykularne interesy akcjonariusza czy grupy akcjonariuszy sprzeczne z interesem łączących się spółek. Kierując się tymi przesłankami, za obejście zakazu wprowadzonego przepisem art. 509 § 3 k.s.h. należy uznać także taką sytuację, w której skarżący co prawda wskazuje na naruszenie przepisów k.s.h. normujących proces połączenia, ale w istocie stara się chronić wyłącznie swoje uprawnienia związane z przyjętym w zaskarżonej uchwale stosunkiem wymiany akcji. Z taką sytuacją mamy do czynienia w rozpatrywanej sprawie. Kluczowa argumentacja strony powodowej powołana na poparcie zarzutów wskazanych w pozwie, wprost odwołuje się do kwestii stosunku wymiany. Strona powodowa nabyła akcje spółki przejmowanej, wiedząc o procesie konsolidacji spółek sektora energetycznego i z zamiarem docelowego nabycia w wyniku połączenia w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. akcji pozwanej Spółki. Nie była zatem zainteresowana ochroną swoich praw korporacyjnych jako akcjonariusza PGE Górnictwo i Energetyka S.A., lecz uzyskaniem jak najkorzystniejszego parytetu wymiany akcji tej spółki na akcje spółki przejmującej. W świetle przedstawionych wywodów roszczenia pozwu - zarówno o stwierdzenie nieważności jak i roszczenie ewentualne o uchylenie uchwały - nie powinny korzystać z ochrony wobec treści art. 509 § 3 k.s.h.

Wszystkie prezentowane wyżej rozważania zachowują swą aktualność przy ocenie roszczenia ewentualnego o uchylenie zaskarżonej uchwały i związanego z tym roszczeniem zarzutu apelacji w postaci naruszenia art. 422 § 1 k.s.h. w związku z art. 509 § 2 k.s.h. przez przyjęcie, że zaskarżona uchwała nr 4 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy Spółki PGE Górnictwo i Energetyka S.A. z dnia 3 sierpnia 2010 r. nie jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i nie została podjęta w celu pokrzywdzenia akcjonariuszy mniejszościowych, w tym powoda.

Zdaniem Sądu Apelacyjny, zamierzonego skutku procesowego w postaci wzruszenia zaskarżonego wyroku nie może wywołać także przywołany w apelacji

zarzut naruszenia art. 509 § 1 i 2 w związku z art. 510, art. 422 i art. 425 k.s.h. Uwzględnieniu powództwa sprzeciwia się bowiem art. 497 § 2 k.s.h. Celem tego przepisu jest zapewnienie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego. Sąd Apelacyjny uznał, że zawarte w przepisie art. 497 § 2 k.s.h. odesłanie do art. 21 k.s.h. należy odnieść także do sytuacji, w której po dniu połączenia doszłoby do stwierdzenia nieważności czy uchylenia uchwały połączeniowej.

W skardze kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj.:

1) art. 509 § 3 k.s.h. przez jego błędną wykładnię, polegającą na błędnym uznaniu, że przepis ten wyłącza możliwość skarżenia uchwały w sprawie połączenia spółek w trybie art. 422 k.s.h. i art. 425 k.s.h., pomimo naruszenia w procesie połączenia spółek bezwzględnie obowiązujących przepisów regulujących tzw. menadżerską fazę procesu łączenia się spółek, a mianowicie art. 499 § 2 pkt 3 k.s.h. oraz art. 505 § 1 k.s.h., a także na błędnym uznaniu, że przepis ten zakazuje podnoszenia w procesie o stwierdzenie nieważności lub uchylenie uchwały łączeniowej jakiegokolwiek zarzutu, który w jakikolwiek sposób (nawet pośredni) odnosi się również do parytetu wymiany akcji łączących się spółek, o którym mowa w art. 499 § 1 pkt 2 k.s.h.;

2) art. 425 § 1 w zw. z art. 422 § 2 pkt 2 k.s.h. oraz w zw. z art. 509 § 1 i § 2 k.s.h., przez jego błędną wykładnię, polegającą na błędnym uznaniu, że naruszenie przez zarządy łączących się spółek bezwzględnie obowiązujących przepisów art. 499 § 2 pkt 3 k.s.h. oraz art. 505 § 1 k.s.h., stanowi podstawę do stwierdzenia nieważności uchwały walnego zgromadzenia w sprawie połączenia spółek, o której mowa w art. 506 k.s.h., wyłącznie w sytuacji, gdy skarżący akcjonariusz łączącej się spółki posiada taką liczbę głosów na walnym zgromadzeniu, która dawałaby mu możliwość wpływu na treść podejmowanej uchwały;

3) art. 499 § 2 pkt 3 k.s.h. oraz art. 505 § 1 k.s.h. w zw. z art. 425 § 1 i art. 509 § 1 i § 2 k.s.h. przez ich błędną wykładnię, polegającą na błędnym uznaniu, że naruszenie tych przepisów może zostać uznane za sanowane poprzez ujawnienie akcjonariuszom łączących się spółek daty sporządzenia wyceny spółki przejmowanej, w oparciu o którą nastąpiło ustalenie stosunku wymiany akcji, oraz metody tej wyceny oraz przez okoliczność, że biegły powołany przez sąd rejestrowy, o którym mowa w art. 502 k.s.h., w wydanej opinii nie zgłosił zastrzeżeń

do badanego planu połączenia spółek, a ponadto, że na etapie fazy menadżerskiej procesu połączenia spółek uprawnienia akcjonariuszy łączących się spółek chroni wyłącznie procedura badania planu połączenia i jego załączników przez biegłego w oparciu o kryteria wskazane w art. 502 k.s.h.;

4) art. 497 § 2 k.s.h., art. 509 § 1, § 2 i § 4 k.s.h. oraz art. 510 § 1 i § 2 k.s.h., przez ich błędną wykładnię, polegającą na błędnym uznaniu, że nie jest możliwe uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały łączeniowej, o której mowa w art. 506 k.s.h. po upływu sześciomiesięcznego terminu wskazanego w art. 497 § 2 k.s.h., co jednocześnie skutkowało niewłaściwym zastosowaniem w niniejszej sprawie postanowień art. 497 § 2 k.s.h.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarżąca spółka podkreślając, że art. 509 § 3 k.s.h. wyłącza skarżenie uchwały w sprawie połączenia spółek tylko wtedy, gdy zastrzeżenia przeciw uchwale dotyczą wyłącznie stosunku wymiany akcji, akcentuje, że te, które podniesiono przeciwko uchwale nr 4 nadzwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy spółki PGE Górnictwo i Energetyka S.A. z dnia 3 sierpnia 2010 r. były innego rodzaju. Jeżeli posłużyć się tylko wykładnią literalną, to rzeczywiście należałoby skarżącej przyznać rację. W pozwie nie kwestionuje ona wprost ustalonego w planie połączenia, a następnie w uchwale o połączeniu, stosunku wymiany akcji spółki PGE Górnictwo i Energetyka S.A. na akcje spółki przejmującej PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. Sprzeczności tej uchwały z ustawą dopatruje się skarżąca w tym, że w procesie przygotowywania połączenia w tzw. fazie menadżerskiej, do planu połączenia nie zostało dołączone ustalenie wartości majątku spółki przejmowanej i przejmującej, chociaż obowiązek taki wynika z art. 499 § 2 pkt 3 k.s.h. oraz że jako akcjonariuszowi spółki biorącej udział w połączeniu nie umożliwiono jej zapoznania się z tą wartością, co gwarantuje jej art. 505 § 1 pkt 3 k.s.h. Niewątpliwie, literalnie rzecz ujmując, zarzut w postaci naruszenia powołanych wyżej przepisów kodeksu spółek handlowych jest czymś innym niż kwestionowanie wprost stosunku wymiany akcji łączących się spółek. Skarżąca nie wskazuje bowiem, że przyjęty parytet tej wymiany jest niewłaściwy. Co więcej podkreśla, że bez dostępu do informacji na temat wartości łączących się spółek, które stanowiły podstawę ustalenia stosunku wymiany akcji, nie miała nawet

możliwości zakwestionowania tego parytetu. Stanowisko takie nie znajduje jednak uzasadnienia z następujących powodów.

Powołane przez skarżącą przepisy chronią prawo akcjonariuszy łączących się spółek do uzyskania określonych informacji. Celem tych przepisów jest niewątpliwie zapewnienie im takiej wiedzy, która pozwala na podjęcie racjonalnej decyzji co do tego czy wyrazić zgodę na połączenie. Rację ma skarżąca, gdy twierdzi, że art. 499 § 2 pkt 3 wymaga dołączenia do planu połączenia informacji o wartości majątku spółki przejmowanej sporządzone dla celów połączenia na dzień w miesiącu poprzedzającym złożenie wniosku o ogłoszenie planu połączenia. Z porównania art. 499 § 2 pkt 3 z punktem 4 tego przepisu wynika, że chodzi o ustalenie wartości majątku spółki przygotowane dla potrzeb połączenia spółek, a nie o tzw. wartość księgową. Taką informację, zgodnie z art. 499 § 2 pkt 4, ma bowiem zawierać osobne oświadczenie. W przepisie tym mowa jest tylko o wycenie majątku spółki przejmowanej, czyli w rozpoznawanej sprawie majątku PGE Górnictwo i Energetyka S.A., której akcjonariuszem jest skarżąca spółka. Literalna wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że do planu połączenia ma być dołączona wycena majątku spółki przejmowanej. Można więc bronić stanowiska, że przepis ten nie wymaga, aby dołączona była do planu połączenia wycena sporządzona dla celów połączenia spółki przejmującej. Wykładnia celowościowa prowadzi jednak do wniosku, że skoro celem tych przepisów jest zapewnienie wspólnikom łączących się spółek informacji potrzebnych dla weryfikacji poprawności ustalonego parytetu wymiany akcji (udziałów), to należy przyjąć, że do planu połączenia należy dołączyć wyceny majątku wszystkich łączących się spółek, także spółki przejmującej. Tylko wtedy akcjonariusz, który ma zagwarantowany dostęp do dokumentów dołączonych do planu połączenia (art. 505 k.s.h.) może bowiem ocenić, czy zaproponowany w planie połączenia parytet wymiany akcji spółki przejmowanej na akcje spółki przejmującej nie narusza jego uzasadnionych interesów.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy można uznać, że istnieją podstawy do stwierdzenia, że art. 499 § 2 pkt 3 i art. 505 § 1 k.s.h. zostały naruszone. Do planu połączenia nie dołączono bowiem wyceny spółek, a tylko wyciąg z niej zawierający informację o metodologii przyjętej przy wycenie akcji

i informację o stosunku wymiany akcji spółek przejmowanych na akcje spółki przejmującej. Taka informacja nie jest równoznaczna z podaniem wyceny spółek łączących się, czego wymaga art. 499 § 2 pkt 3 k.s.h. Skarżącej nie udostępniono też tej wyceny, co narusza art. 505 § 1 pkt 3 k.p.c. Można wobec tego stwierdzić, że istnieją podstawy do stwierdzenia, że uchwała nr 4 nadzwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy spółki PGE Górnictwo i Energetyka S.A. z dnia 3 sierpnia 2010 r. w sprawie połączenia ze spółką PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. była sprzeczna z przepisami ustawy regulującymi procedurę podejmowania tej uchwały.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego za utrwalone i akceptowane w doktrynie można uznać stanowisko, że sprzeczność uchwały z przepisami regulującymi procedurę jej podejmowania tylko wtedy jest podstawą unieważnienia, gdy naruszenie tych przepisów miało wpływ na treść uchwały. Taka wykładnia sprzeczności uchwały z ustawą, chociaż odbiega od literalnego brzmienia art. 425 k.s.h. ma swoje wyraźne uzasadnienie aksjologiczne. Przepisy, które regulują tryb podejmowania uchwał oraz przebieg postępowania na zgromadzeniach spółek kapitałowych, mają na celu ochronę uzasadnionych interesów wspólników, sprowadzających się najogólniej rzecz ujmując do tego, aby uchwała nie została podjęta bez ich wiedzy o jej treści. Taki też niewątpliwie cel mają przepisy art. 499 § 2 pkt 3 i 505 § 1 pkt 2 k.s.h. Wbrew temu co twierdzi skarżąca nie zawsze jednak naruszenie przepisów regulujących procedurę podejmowania uchwał wpływa na treść uchwały. O tym, czy brak wiedzy o wycenie łączących się spółek mógł mieć wpływ na treść uchwały w sprawie połączenia można by się przekonać tylko wtedy, gdyby ocenić jaki wpływ taka wycena mogła mieć na parytet wymiany akcji. Tylko bowiem w tym celu jest ustalana wycena łączących się spółek. Takt też uważa skarżącą wyraźnie wskazując, że brak wiedzy o wycenie łączących się spółek uniemożliwia jej ustalenie, czy poniosła ona szkodę na skutek niewłaściwego parytetu wymiany. Można wobec tego uznać, że sprzeczność zaskarżonej uchwały o połączeniu z art. 499 § 2 pkt 3 i art. 505 § 1 pkt 3 miała wpływ na treść uchwały, gdyż gdyby akcjonariusz miał dostęp do informacji na temat wartości łączących się spółek, to nie jest wykluczone, że na walnym zgromadzeniu przedstawiłby argumenty, które mogłyby zmienić pogląd głosujących na temat parytetu wymiany

akcji. Sprzeczność zaskarżonej uchwały z przepisami proceduralnymi mogła mieć wpływ na jej treść tylko w zakresie parytetu wymiany akcji. Wycena spółek, do której nie miała dostępu skarżąca ma bowiem zasadniczo tylko to znaczenie, że stanowi punkt wyjścia dla ustalania stosunku wymiany akcji łączących się spółek. Skoro zaś art. 509 § 3 k.s.h. wyraźnie stanowi, że uchwała walnego zgromadzenia w sprawie połączenia spółek nie podlega zaskarżeniu ze względu na zastrzeżenia dotyczące wyłącznie stosunku wymiany akcji, tym samym wykluczone jest podważanie takiej uchwały tylko z tego względu, że naruszono przepisy proceduralne, które miały służyć ustaleniu, czy parytet wymiany jest prawidłowy.

Za taką celowościową, a nie tylko literalną wykładnią art. 509 § 3 k.s.h., przemawiają ważne argumenty. Przy wykładni przepisów regulujących połączenie spółek należy wziąć pod uwagę, że muszą one chronić kilka konkurujących ze sobą interesów. Po pierwsze, ochrony wymaga interes akcjonariuszy łączących się spółek, których akcje nie powinny stracić na wymianie ich na akcje spółki przejmującej. Po drugie, jest to interes spółki przejmującej, która po połączeniu liczy na to, że uzyska lepszą pozycję na rynku niż dotychczas. Wreszcie po trzecie, jeżeli łączenie spółek dotyczy ważnej dla określonej społeczności działalności, która wiąże się z jej szeroko pojętym bezpieczeństwem, należy to także brać pod uwagę, gdy rozważamy możliwość unieważnienia uchwały o połączeniu, a tym samym powrotu do stanu sprzed połączenia. Przepis art. 509 § 3 k.s.h. zawiera ważną wskazówkę dla wykładni przepisów o połączeniu. Jeżeli uchwała o połączeniu jest sprzeczna z przepisami, które mają zapewnić tylko prawidłowe ustalenie parytetu wymiany akcji, ustawodawca wyraźnie chroni interes spółki przejmującej i ewentualny ogólniejszy interes społeczny. Opowiada się za utrzymaniem uchwały o połączeniu, nawet jeżeli jest ona sprzeczna z przepisami zabezpieczającymi prawidłowy parytet wymiany akcji. Nie pozbawia to jednak ochrony uzasadnionych interesów akcjonariuszy, gdyż wyraźnie ustawodawca potwierdza, że mogą oni dochodzić odszkodowania na zasadach ogólnych. W ten sposób ustawodawca stara się zapobiec sytuacji, kiedy stwierdzenie naruszenia przepisów proceduralnych pociągać musiałoby za sobą, jak chce skarżąca, uznanie uchwała o połączeniu za sprzeczną z prawem, a po sprawdzeniu wartości łączących się spółek okazałoby się, że parytet wymiany akcji wyliczony

na podstawie porównania tych wartości jest prawidłowy. Pozbawienie uchwały o połączeniu skuteczności prawnej, a tym samym zniweczenie skutków połączenia, w sytuacji gdy przyczyna, dla której to zostało dokonane nie istniała, wskazywałby na kompletną nieracjonalność ustawodawcy. Natomiast proponowana wykładnia przepisów o połączeniu pozwala na utrzymanie połączenia, a jednocześnie nie zamyka drogi akcjonariuszowi, który twierdzi, że został poszkodowany przez ustalenie niekorzystnego parytetu wymiany akcji do uzyskania odszkodowania z tego tytułu w odrębnym procesie, jeżeli wykaże, że ustalony parytet wymiany akcji narusza jego interes.

Za proponowaną wykładnią celowościową przepisów regulujących procedurę podejmowania uchwały o połączeniu, która uwzględnia to, że chronią one w konsekwencji interes akcjonariusza polegający na tym, aby parytet wymiany akcji był uzasadniony, przemawia również jeszcze jeden argument. Ustawodawca stworzył dodatkowy instrument, który ma zabezpieczać to, aby parytet wymiany akcji był prawidłowy. Zgodnie z art. 502 i 503 k.s.h. plan połączenia należy poddać badaniu przez biegłego rewidenta, który między innymi w swojej opinii powinien wskazać czy stosunek wymiany akcji został ustalony należycie. Zabezpieczeniem tego, że parytet wymiany akcji zostanie należycie ustalony są więc nie tylko przepisy gwarantujące dostęp akcjonariusza do informacji na temat wyceny łączących się spółek i możliwość zaskarżenia uchwały o połączeniu, lecz także obowiązkowa ocena danych dotyczących połączenia przez biegłego. Możliwość narażenia akcjonariusza na szkodę poprzez to, że parytet wymiany akcji zostanie ustalony nienależycie, została więc znacznie ograniczona. Wobec tego, gdyby podzielić punkt widzenia skarżącej, że samo naruszenie przepisów regulujących procedurę przygotowania uchwały jest dostateczną podstawą dla stwierdzenia jej nieważności, bez oceny czy ma to wpływ na właściwe ustalenie parytetu wymiany akcji, z reguły prowadziłoby do unieważnienia połączenia w sytuacji gdy żaden godny ochrony interes akcjonariusza nie został naruszony. Oczywiście ocena biegłego może w konkretnym przypadku okazać się nietrafna, ale dla tych nielicznych zapewne sytuacji wyraźnie ustawodawca wskazuje, że akcjonariusz może dochodzić wtedy odszkodowania w osobnym procesie (art. 509 § 3 k.s.h.). Taka wykładnia przepisów regulujących połączenie należycie zabezpiecza interes

akcjonariusza w sposób, który nie pociąga za sobą zniweczenia skutków połączenia, wtedy gdy brak ku temu wyraźnych powodów.

Nie są wobec tego zasadne zarzuty skarżącej, że zaskarżone orzeczenie narusza art. 509 § 3 k.s.h. oraz związany z tym zarzut naruszenia art. 509 § 1 i 2, a także art. 499 § 2 pkt 3 i 505 § 1 w związku z art. 425 § 1 k.s.h. przez ich błędną wykładnię. To wykładnia literalna powołanych przepisów proponowana przez skarżącą, przy bliższej analizie skutków do jakich ona prowadzi, jest nie do zaakceptowania zakładając racjonalność ustawodawcy. W tej sytuacji skarga kasacyjna podlega oddaleniu.

Za oddaleniem skargi kasacyjnej przemawia także to, że jej uwzględnieniu sprzeciwia się również art. 497 § 2 k.s.h. Nie zasługuje bowiem na uwzględnienie również zarzut naruszenia art. 497 § 2 k.s.h. i art. 509 § 1, 2 i 4 k.s.h. oraz art. 510 § 1 i 2 k.s.h. Przepis art. 497 § 2 k.s.h. jest zamieszczony w części ogólnej przepisów regulujących łączenie spółek (rozdz. 1, działu I, tytułu IV k.s.h.). Oznacza to, że ma on także zastosowanie do łączenia spółek kapitałowych. Pozostaje wobec tego określić jaka jest relacja pomiędzy wspomnianym przepisem, a art. 509 § 2 k.s.h. i art. 510 k.s.h. Te ostatnie przepisy wskazują, że dla zaskarżenia uchwały o połączeniu spółek wystarczy, aby powództwo o stwierdzenie jej nieważności zostało wytoczone nie później niż w terminie jednego miesiąca od dnia powzięcia takiej uchwały. Ten warunek skarżąca spółka spełniła, co jest bezsporne. Powstaje jednak pytanie, czy jest możliwe orzekanie o unieważnieniu uchwały połączeniowej, gdy od dnia połączenia upłynęło już sześć miesięcy.

Jeżeli wziąć pod uwagę tylko przepisy regulujące zaskarżanie uchwały o połączeniu spółek kapitałowych (art. 509 i 510 k.s.h.) nie widać żadnych przeszkód, aby można było orzekać o stwierdzeniu nieważności lub uchyleniu takiej uchwały w każdym czasie. Uchylenie połączenia po upływie znacznego okresu czasu, przykładowo w rozpoznawanej sprawie mogłoby to nastąpić po przeszło dwóch latach, a biorąc pod uwagę możliwość uchylenia sprawy do ponownego rozpoznania i ponowienia skargi kasacyjnej po znacznie dłuższym okresie, stawia pod znakiem zapytania celowość takiej interpretacji art. 509 i 510 k.s.h. Szczególnie jeżeli wziąć pod uwagę to, że jak była już o tym mowa wyżej, przepisy o połączeniu starają się harmonijnie chronić różne interesy (akcjonariusza, spółki

przejmującej oraz interesu społeczności, w której funkcjonują łączące się spółki). Kolejnym wyrazem prymatu ochrony interesu spółki przejmującej i interesu ogólnego, nad potrzebą ochrony praw akcjonariuszy łączących się spółek jest właśnie art. 497 § 2 k.s.h. Przepis ten zakazuje niweczenia skutków połączenia po upływie 6 miesięcy od dnia połączenia. Poprzez odesłanie do braków, o których mowa w art. 21 k.s.h., ustawodawca podkreśla, że nawet najdalej idące uchybienia wymogom ustawy, jakie stawia ona przy połączeniu nie mogą być podstawą uchylenia skutków połączenia. Co to oznacza w kontekście przepisów regulujących zaskarżanie uchwały o połączeniu. W art. 21 k.s.h. mowa jest miedzy innymi o tym, że nawet taki brak jak to, iż nie zawarto umowy spółki, nie może być przyczyną jej rozwiązania przez sąd, gdy upłynie pięć lat od wpisania spółki do rejestru. Odesłanie w art. 497 § 2 k.s.h. do braków, o których mowa w art. 21 k.s.h. przy jednoczesnym skróceniu okresu do sześciu miesięcy można rozumieć tylko w ten sposób, że po upływie tego okresu nie jest możliwe zniweczenie skutków połączenia, nawet gdyby okazało się że uchwała o połączeniu został pozbawiona skutków prawnych. Innymi słowy, gdy upłynie sześć miesięcy od połączenia, orzekanie o unieważnieniu lub uchyleniu uchwały połączeniowej nie jest możliwe, gdyż skutków połączenia nie można już usunąć.

Na tej samej zasadzie ochrony skutków połączenia, nawet czasami kosztem ochrony interesów akcjonariuszy łączących się spółek, oparta jest bardziej precyzyjna i elastyczna regulacja skutków połączenia transgranicznego. W art. 516^{17} k.s.h. ustawodawca jednoznacznie stwierdza, że po dniu połączenia niedopuszczalne jest uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały o połączeniu. Natomiast, gdy w trakcie postępowania w wpis połączenia toczy się postępowanie o stwierdzenie nieważności lub uchylenie uchwały o połączenie spółka biorąca udział w połączeniu może wystąpić do sądu, przed którym toczy się postępowanie w tej sprawie. Sąd wyda postanowienie zezwalające na rejestrację, gdy uzna, że: powództwo jest niedopuszczalne, jest ono oczywiście bezzasadne lub, że interes spółki uzasadnia przeprowadzenie połączenia bez zbędnej zwłoki (art. 516^{18} k.s.h.). Jak wskazuje przywołana regulacja, ustawodawca unijny, a za nim polski w przypadku łączenia transgranicznego dążą do tego, aby po wpisaniu połączenia do rejestru, w ogóle nie można było uzyskać wyroku uchylającego lub

stwierdzającego nieważność uchwały o połączeniu. Jednocześnie w rozsądnym zakresie dopuszczają możliwość pod kontrolą sądu, kwestionowania takiej uchwały przez akcjonariuszy łączących się spółek. Ta regulacja wskazuje, że art. 497 § 2 k.s.h. powinien być rozumiany także jako zakaz uchylenia lub stwierdzania nieważności uchwały o połączeniu, gdy upłynie sześć miesięcy od dnia połączenia. Nawet więc gdyby uznać, że istnieją podstawy do przyjęcia, że uchwała nr 4 nadzwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy spółki PGE Górnictwo i Energetyka S.A. z dnia 3 sierpnia 2010 r. jest sprzeczna z prawem, to i tak brak byłoby podstaw do uwzględnienia powództwa skarżącej, a tym samym do uwzględnienia jej skargi kasacyjnej.

Mając na uwadze powyższe względy Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398^{14} k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.